

היגטים לשוניים עקב פג

דקדוקי קריאה בפרשת עקב ובהפטרה ובראשון של ראה

ז יב וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם אִתְּכֶם: מוטעם מרכא-טיפחא ולא טיפחא-מרכא
ז יג וְאַהֲבֶיךָ: העמדה קלה בוא"ו למנוע הבלעת האל"ף החטופה, הטעמה משנית בה"א, והביל"ת אחריה בשווא נע: וְאַהֲבֶיךָ: כ"ף ראשונה בשווא נח למרות הקושי. לְתֵת לְךָ: טעם נסוג אחור ללמ"ד
ז טז נָתַן לְךָ: אין טעם נסוג אחור לנר"ן
ז כד וְהֶאֱבַדְתָּ: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף, הדליל"ת בשווא נח. הַשְׁמַדְךָ דליל"ת בשווא נע
ז כה וְלִקַּחְתָּ לְךָ: תיבת וְלִקַּחְתָּ במלרע ואין טעם נסוג אחור, כנ"ל בהמשך הפסוק תִּנְקֹשׁ בּוֹ
ח א אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצוֹנֶה הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת: יש להאיץ את קריאת תיבת הַיּוֹם המוטעמת בטפחא, מפסיק עיקרי, להסמיכה לתיבה שלפניה שלא יישמע כאילו התביר מפסיק גדול ממנו: אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצוֹנֶה הַיּוֹם - תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת
ח ב הוֹלִיכֶךָ: כ"ף ראשונה בשווא נע ולא בחטף. אֶלְהִיךָ זָה: שני תבירים מתרדפים. עֲנֵתְךָ: דגש חזק בנר"ן, מלשון עינוי, כן הדבר גם בהמשך הפרק פס' טז
ח ג וַיַּעֲבֹדְךָ: היר"ד בשוא נח לא בפתח והנר"ן דגושה ובשוא נע, מלשון עינוי; וַיִּאֲבָלְךָ למ"ד שווא נע
ח ה יִיסַר: יר"ד ראשונה בשווא נע, יר"ד שנייה בפתח. מִיִּסְרֶךָ: כ"ף סופית דגושה
ח ז נַחֲלֵי מַיִם: טעם נסוג אחור לנר"ן. הנר"ן במונח והמילה איננה מוקפת
ח ט תֵּאֱבָל-בָּהּ: געיה בת"ו. לֹא-תִחַסֵּר כָּל בָּהּ: טעם טפחא בתיבת כָּל
ח י וְאֶכְלָתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכֶכָּה: הראשונה במלרע והשנייה במלעיל עקב ההפסק, והשלישית שוב מלרע. נָתַן-לְךָ: געיה בנר"ן
ח יא עליית שני הַשְׁמַר: במלעיל
ח טו הַמוֹלִיכֶךָ: כ"ף ראשונה בשווא נע
ח טז הַמֵּאֲבָלְךָ: הטעמה משנית בקדמא בכ"ף והלמ"ד אחריה בשווא נע. לְהִיטְבֶכָּה: געיה בטי"ת, והביל"ת אחריה בשווא נע
ח יז עָשָׂה לִי: טעם נסוג אחור לעי"ן
ח יט וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ: אף על פי שהוא ו' ההיפוך הטעם נשאר בו.
ט ג וְהֶאֱבַדְתָּם: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף החטופה
ט ד עליית שלישי
ט ה וּבִישָׁר: הביל"ת בשווא נח
ט י בְּאֶצְבָּע: במלרע
ט יד וְאֶטְשָׂה: העמדה קלה באל"ף למנוע הבלעת העי"ן החטופה
ט טז וְאַרְאָ: במלעיל
ט כא לִקַּחְתָּי: במלעיל

ט כה אַתְּ אַרְבָּעִים: את במונח ולא במקף

ט כו בְּגִדְלָךְ: הגימ"ל בקמץ קטן

י א עליית רביעי

פְּסָל-לְךָ: הסמ"ך בקמץ קטן ויש להיזהר לא להדביק את התיבות

י ב וְאַכְתָּב: הוא"ו בשווא נע

י ה וַיְהִי שָׁם: טעם נסוג אחר ליר"ד הראשונה

י ו נִסְעוּ: הטעמה משנית בנו"ן

י ז נַחֲלֵי מַיִם: טעם נסוג אחר לנו"ן, תיבת נַחֲלֵי מוטעמת במרכא במדויקים

י יא וַיָּבֵאוּ וַיִּירָשׁוּ: בשתי התיבות, הוא"ו בשווא נע (לשון עתיד)

י יב עליית חמישי

י יז וְאֲדֹנָי: האל"ף מנוקדת בחטף ויש להשמיעה¹ va'adone

י יח לָתֵת לְו: טעם נסוג אחר ללמ"ד הראשונה

י יט וְאֵלֶּהֶם: העמדה קלה בוא"ו למנוע הבלעת האל"ף החטופה

י א ד בְּרִדְפָם: הרל"ש הקמץ קטן

י א ז אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂה: את במקף ולא בתביר

י א י עליית ששי

וְהִשְׁקִיתָ: במלעיל²

י א יג וּלְעַבְדֹו: הלמ"ד בשווא נח והעי"ן בקמץ חטוף, יש להקפיד על קריאת העי"ן, החלפתה באל"ף משנה את משמעות הכתוב

י א יז וְחָרָה אֶף-ה': יש להקפיד על הפרדת התיבות שלא יישמע חו"ח 'וְחָרָף'

י א טז פֶּן יִפְתָּה: מוטעם במרכא טיפחא, כך במדויקים

י א כא נִשְׁבַּע: יש להקפיד על קריאת העי"ן, החלפתה בה"א משנה את משמעות הכתוב

י א כב עליית שביעי ומפטיר

וּלְדַבְּקָה-בֹו: ללא געיא בוי"ו החיבור, השווא בלמ"ד נח. הבי"ת במילה השנייה ללא דגש

כמה דקדוקים בפרשת "והיה אם שמע":

וּלְעַבְדוּ: הע' בקמץ חטוף, המילה וּלְעַבְדוּ שייכת לקטע שלפניה, ולכן לא להפריד בין אֱלֹהֵיכֶם ובין

וּלְעַבְדוּ, ולא להדביק וּלְעַבְדוּ עם בְּכָל לְבַבְכֶם.

וּנְתַתִּי (X2) וְאֶסְפְּתָ: שתיהן במלרע

פֶּן יִפְתָּה: הי' צריכה להישמע ולא להיקרא כא', ולא לבלוע איתה את הנ': פֶּנְפְּתָה.

וְעַבְדְתֶם הד' בשווא נח, ולכן הקורא ועבדְתֶם משתבש. מי שאינו מבחין בין ד' דגושה לרפויה עלול להתקשות לקרוא אותה נחה, וגם עלול להבליע אותה בת' שלאחריה. לכן, או ילמד את לשונו לקרוא ד' רפויה כדינה [the באנגלית במילה the], או ילמד את לשונו לקרוא ד' לפני ת' דגושה ושתייהן תשמענה.

¹ כאן אין הכלל "מש"ה מוציא וכל"ב מכניס" מתקיים
² כאן יש עבר פשוט, לא וי"ו ההיפוך אלא וי"ו החיבור

עַל־יְדֹכֶם הַדְלִית בְּשׂוֹא נַח לְשׁוֹן יַחִיד, לֹא יִדְיֶכֶם לְשׁוֹן רַבִּים

וּלְמַדְתֶּם: הַעֲרָה כִנּוּל כְּמוֹ וְעַבַדְתֶּם.

וְבִשְׁכַבְתֶּךָ: הַב' אַחֲרֵי הוּ' הִיא בְּשׂוֹא נַח אַע"פ שִׁישׁ גַּעִיָּא לַפְּנִיָּה.

הַפְּטֵרַת פְּרִשְׁת עֶקֶב יִשְׁעִיהוּ מִט יָד – נָא ג:

מִט יִז וּמְחַרְבֵיךָ: הַחִי"ת חֲטוּפָה וְלֹא בְּשׂוֹא נַח

מִט יַח כָּלָם נִקְבְּצוּ בָּאוּ-לָךְ: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת כָּלָם. נִקְבְּצוּ בָּאוּ לֹא לְהוֹסִיף ו' לַפְּנֵי הַבִּי"ת³. חִי-

אַנִּי: בְּמַלְעִיל. וְתִקְשְׁרִים: גַּעִיָּה בּוֹא"ו אַךְ הַתִּי"ו אַחֲרֵיהּ בְּשׂוֹא נַח

מִט יֵט חֲרַבְתִּיךָ: הַחִי"ת בְּקַמְץ קֶטֶן. תִּצְרִי: הַצַּד"י בְּשׂוֹא נַע

מִט כ גְּשָׁה-לִּי: דָּגֵשׁ חֲזַק בְּלִמ"ד מְדִין דְּחִיק

מִט כֹּא יֵלֵד-לִי: גַּעִיָּה בִּיר"ד. אֵיפָּה: בְּמַלְרַע

מִט כֶּב תִּנְשְׂאֵנָה: שִׁי"ן שְׂמַאֲלִית

מִט כֶּג אֲמַנִּיךָ: הַמ"ם בְּשׂוֹא נַע. יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ: טַעַם נִסּוּג אַחֲרוֹר לַתִּי"ו. וַיִּדְעַתָּ: הַעִי"ן בְּפִתַח

מִט כּו וְהֶאֱכַלְתִּי: הַעֲמָדָה קֶלֶה בַּה"א לְמַנּוּעַ הַבְּלַעַת הָאֱל"ף הַחֲטוּפָה, וּבְמַלְרַע. וְכַעֲסִים דָּמָם יִשְׁכַּרוּן:

טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת וְכַעֲסִים, תִּיבַת יִשְׁכַּרוּן בְּמַלְרַע

נ ד גַּתָּן לִי: טַעַם נִסּוּג אַחֲרוֹר לְנִו"ן הָרֵאשׁוֹנָה

נ ה פָּתַח-לִי: הַגַּעִיָּה בְּתִי"ו וְלֹא בַּפ"א

נ ז יַעֲזֹר-לִי: הַזִּי"ן בְּקַמְץ קֶטֶן, כֵּן הַדְּבַר בַּהַמְשָׁךְ בַּפִּס' ט

נ ח נַעֲמָדָה יַחַד: טַעַם נִסּוּג אַחֲרוֹר לְנִו"ן⁴

נ יֹא קִדְחִי אֵשׁ: טַעַם נִסּוּג אַחֲרוֹר לְקו"ף

נֹא א רָדַפִּי צָדֵק: טַעַם נִסּוּג אַחֲרוֹר לְר"ש. חֲצַבְתֶּם... נִקְרַתֶּם: שְׂתִיָּהֶם בְּמַלְרַע

נֹא ב וְאַבְרָכְהוּ וְאַרְבֵּהוּ: בְּתִיבָה הָרֵאשׁוֹנָה הוֹא"ו בְּפִתַח וְהַר"ש בְּשׂוֹא נַע וּבִשְׁנֵיָּה הוֹא"ו בְּשׂוֹא⁵

נֹא ג יִמְצָא בָּהּ: טַעַם נִסּוּג אַחֲרוֹר לְמ"ם

רֵאשׁוֹן שֶׁל פְּרִשְׁת רֵאָה:

יֹא לֵב שְׁנֵי בְּמִנְחַת שַׁבַּת

יֵב ב עֲבָדוֹ-שָׁם הַגּוֹיִם: גַּעִיָּה בַּעִי"ן, יֵשׁ לְהַקְפִּיד עַל הַפְּרִדַּת הַתִּיבּוֹת שֶׁלֹּא יִשְׁמַע 'עַבְדוֹ שְׂמָה גּוֹיִם'

יֵב ו שְׁלִישִׁי בְּמִנְחַת שַׁבַּת

יֵב ז מַעֲשֵׂי־תִיכֶם: הַעִי"ן בְּשׂוֹא נַח וְהַשִּׁי"ן אַחֲרֵיהּ בְּשׂוֹא נַע

יֵב ז בְּרַכְךָ: הַכ"ף הָרֵאשׁוֹנָה בְּשׂוֹא נַח לְמֵרוֹת הַקּוּשִׁי

יֵב י וַיִּשְׁבְּתֶם-בְּטַח: גַּעִיָּה בּוֹא"ו

³ עֲלוּל לְהִיגָרֵם עֶקֶב סִיּוּם הַבְּרַת אוֹ בְּמִילָה הָרֵאשׁוֹנָה, לְהוֹסִיף "וּי"ו הַחִיבוּר" דְּמִיוֹנִי.

⁴ בּוּדְדִים הַמְקַרִּים בְּמַקְרָא בָּהֶם הַטַּעַם נִסּוּג אַחֲרוֹר שְׂתֵי הַבְּרוֹת (כְּמוֹ בְּשִׁירַת הַיָּם 'נַעֲרָמוּ מִיָּם')

⁵ בְּשְׂתִיָּהֶן זֹו וַא"ו הַחִיבוּר, וְלֹכֵן אֵינן הִיא בְּקַמְץ.

זרע שמשון. וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְּשָׁפְטִים הָאֵלֶּה וְגו' וּבִרְכָה וְהִרְבָּה וּבִרְכָה פְּרִי בְטֶנֶד. מבואר בפסוקים שבקיום המצוות זוכים לשכר בעוה"ז, וקשה דהא כתיב סוף פרשת ואתחנן 'אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם, ודרשו חז"ל 'הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם ולמחר לקבל שכרם, והיינו ששכר קיום המצוות הוא רק בעוה"ב. ואין לתרץ שהשכר שמור רק למקיימים את המצוות החמורות, שהרי בפסוק כתוב 'וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן, ודרשו חז"ל שהכוונה על מצוות קלות שאדם דש בעקביו. ויש לתרץ עפ"י מה שנקדים לבאר תיבת 'המשפטים' שכתוב כאן, ש'משפטים' היינו דברים שאף לולי ציווי ה' היינו מקיימים אותם מצד שכלנו ומצד קיום העולם, והנה מצינו לפעמים מפרשים תיבת 'את' שהכוונה 'עם'. ולפי"ז יש לומר בכוונת הכתוב 'וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן, היינו המצוות הקלות שאדם דש בעקביו ואינו רואה בקיומם הכרח גדול, 'את המשפטים האלה, 'את' היינו שיקיים את המצוות הקלות יחד 'עם' המשפטים, היינו המצוות שהאדם מצד שכלו רואה הכרח בקיומם, ואי אפשר בלעדס, והיינו שיחשיב האדם את המצוות הקלות ויקיימם באותו חשיבות והכרח שמקיים את המשפטים. וגם כוונת הכתוב במה שמשוה את המצוות הקלות למשפטים, שגם את המשפטים עצמם יקיים רק מפני ציווי ה', כמו שמקיים את שאר המצוות, ולא מפני ההכרח והבנת השכל, אזי 'זשמר ה' אלקיך לך את הברית וגו' ואהבך והרבך וברכך'. והטעם משום שבמדה שהאדם מודד מודדין לו, ומכיוון שהוא שמר את המשפטים הראויים לקיום העולם לשם מצוה דוקא, ולא נתכוון על קיום העולם אלא על ציווי השי"ת, לכן יקבל שכרו שהקב"ה יביט על טובתו וטובת העולם. אמנם בודאי שהשכר שמגיע לו מפני קיום המצוה לשם שמים ולשם מצוה דוקא יהיה שמור לו לעתיד לבוא, וככל השכר של המצוות ששמורים לעתיד, כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והפסוק רק מדבר על השכר שמקבל מפני כוונתו המיוחדת בעשיית המצוה שהביט רק על רצון השי"ת, כך השי"ת מביט בו ולא על עצם קיום המצוה. ולכך מובן שהכתוב מונה רק ברכות והבטחות של דברים שהם מוכרחים לקיום העולם כגון פרי בטןך דגנך וכדומה שהם דברים שאי אפשר לחיות בעולם בלעדס, כי זה שכרו כנגד מה שהוא לא חשב על כך, וביטל את הכל, ועשה המצוה רק למען עשות רצון ה', שזה חשוב יותר מכל הכוונות.

הרב אליעזר פולאיס נר"ו. שְׁגֵר אֶלְפִיד, ת"א בקרי תורך, ורש"י ז"ל פירש ולדי בקרך, ובתיבת אלפיך שוין הם דפירושה בקר, ווידך אונקלוס לתרגם תור בין תיבת שור בין תיבת פר בין תיבת בקר, ומצינן לשון אלפים בתהלים צנה וְאֶלְפִים כָּלֵם (ת, ה), ובמשלי בְּאֵן אֶלְפִים אֲבוֹס בָּר (יד, ה), ובעוד מקומות.

ומה שתרגם שגר בקרי צ"ב, ורש"י פי' ולד, ולשון שגר הוא שהבהמה משגרתו ממעיה, ווכ"כ הרד"ק בשורש שגר, וכתב שכ"ה בלשון המשנה ב"ב כ"ג א' מלא שגר היונה, שפירושו שילוח היונה והליכתה, וכן שגר אחריו שם קמ"ו א' ובעוד מקומות, וכן פירש בפרשת בא י"ג י"ב וְכָל פֶּטֶר שְׁגֵר, וגם אונקלוס שם תרגם שגר ולד, ומש"כ כאן בקרי צ"ב, והנה גם יונתן כאן תרגם כן, וביואל א"י עֲדָרִי בָּקָר תרגם בקרן דתורין, וא"כ גם כאן הכונה בקרי תורך עדר השוורים, אלא שלא נתפרש היאך נופל לשון עדר על שגר, אח"כ הראוני בפ"י המשנה להרמב"ם פ"ב דב"ב מ"ה שכתב דשגר אלפיך פירושו עדריו הצאן, וכתב דהיינו דקתני שם מלא שגר היונה שפירושו ציבור היונים שמפריחין יחד, וואינו מפרש שגר היונה מלשון שילוח כפי הרד"ק דלעיל, ורש"י שם פירש מלא שגר היונה מרוצת פריחתה פעם אחת, והוא לשיטתו כאן שפירש שהבהמה משגרתו ממעיה.

והנה כאן פירש אונקלוס שְׁגֵר בלשון עדר, וצ"ע דבפרשת בא פירש בלשון ולד, ושמעתי לפרש דבקרא דידן דכתיב אֶלְפִיד שהם השוורים דהיינו הזכרים לא הוה ניחא ל"י לפרש דשגר הוא ולד, וצ"ל דשגר מתפרש בב' אופנים מתפרש ולד ומתפרש עדר, כמו הרבה תיבות בלה"ק שמתפרשים בכמה אופנים, ואפשר דעיקרו עדר והוא לשון מושאל לשמש בו גם לולד הבהמות הנכנס לעדר, ומצינו רבים כיו"ב.

ובערוך ערך בקר (ג) כתב דבקר הוא מקום שעומדים השוורים, ושזהו כונת התרגום בקרי תורך, וצ"ע היאך מתפרש כן לשון שגר, וגם אין זה כדברי יונתן בספר יואל.

שם וְעִשְׂתָּרֶת צֶאֱנָה, ת"א עדרי ענך, ועי' רמב"ן לעיל א' ד' עה"פ אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּעִשְׂתָּרֶת בְּאֶדְרָעִי, שכתב דיתכן דעשתרות הוא שם עדרי הצאן מלשון עושר כדברי חכמים, היינו כמו שהביא רש"י ז"ל כאן מחולין פ"ד ב' למה נקרא שמם עשתרות שמעשירות את בעליהן.

מלוא העומר. וְהִסִּיר ה' מִמֶּךָ כָּל חֲלִי וְכָל מַדּוּי מִצְרִים חֲרָעִים אֲשֶׁר יִדְעָתָ לֹא יִשְׁמַע בָּךְ וּנְתַנֶּם בְּכָל שְׂנְאֵיךָ.

לשון זהסיר', אפשר לפרש, כי 'הסרה' יצדק בדבר המוכן לבוא. ויובן על פי מה שאמרו (יבמות סג): אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, שנאמר הִכְרַתִּי גֹיִם וגו' אֲמַרְתִּי אֶף תִּירָאִי אֹתִי תִקְחִי מוֹסֵר (צפניה ג, 1-10)', נמצא שזה ייעוד הוא מה' לישראל אם ח"ו יהיו ראויין לעונש, וועל זה צריך הכתוב לברכם זהסיר' ה' ממך כל חולי, דהיינו שסיר ה' ממך הדבר הראוי לבוא עליך, שלא יבוא.

י יב מלוא העומר. וְעִתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעַמְּךָ בִּי אִם לִירָאָה. איתא בברכות (דף לג): אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא, אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא, ע"כ. ויש לומר הכוונה 'לגבי משה', כי אמרו (סוטה כ:): ענוה מביאה לידי יראת חטא. והנה אותו הדור 'לגבי משה' שהיה עניו מכל אדם, א"כ כל שכן שכל אחד יעשה קל וחומר בעצמו לאחוז במידת השפלות, ואיך יתגאה אדם להבל דמה, נגד האדם הגדול כמשה, וא"כ מילתא זוטרתא היא. ופירוש הגמ' כך הוא: 'אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא', דאותם שלומדים מדרכו של משה להיות בענוה יתירה, שעושים ק"ו בעצמם איך יתגאו נגד האדם הגדול כמשה, להם היא באמת 'מילתא זוטרתא', כי ענוה מביאה לידי יראת חטא.

גם לידידנו הרב גור אריה צור נר"ו מילין בעניין זה. וישא משלו ויאמר

אמר ר' חנינא [ברכות לג:] הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. שנאמר מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעַמְּךָ בִּי אִם לִירָאָה. וכוונתו בזה, מכיון שהוא שואל מעמך ליתן לו יראת שמים שלך, הרי זה לכאורה אינו בידו, ולכן אינו מצוץ על הדבר. אלא יראת שמים היא מרעותא דלבא מרצון לבד. וכמבקש הוא מן האדם תְּנָה בְּנִי לְבָךְ לִי (משלי כג, כו). ואם כן יש לשאול, מדוע במידת היראה אמר שואל מעמך, ובמידת האהבה אמר מְצִיחָה, כמובא בפרשה שניה של ק"ש וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שָׁמְעוּ אֵל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצִיחָה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבַת אֵת ה' אֱלֹהֵיכֶם וגו', והרי גם אהבת ה' כלולה בפסוק של היראה הנ"ל: וְעִתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעַמְּךָ בִּי אִם לִירָאָה אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ וגו' וְלְאַהֲבָה אֹתוֹ ומדוע יחלק ר' חנינא בין יראה ובין אהבה, שהיראה לא בידי שמים והאהבה כן בידי שמים עד שיצווה עליה!

ולעומקו של מקרא ועל דרך האמונה יש לומר שר' חנינא דייק בפסוק: מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעַמְּךָ בִּי אִם לִירָאָה. כי אִם, בא למעט את כל שאר הפסוק. וכל שאר הפסוק אינו שואל מעמך אלא מצוץ. ורק יראת שמים הוא שואל מעמך, כי זה תלוי בבחירת האדם.

ואכן, לאחר שהאדם יבחר ביראת שמים, רק אז אפשר לצוותו על האהבה וההליכה בדרכיו. וכך יהיה מובנו של הפסוק: וְעִתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעַמְּךָ בִּי אִם לִירָאָה אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ נועל ידי יראה זו שתקבל על עצמך אני מצוץ לְלַכֵּת בְּכָל-דְּרָכָיו וְלְאַהֲבָה אֹתוֹ וְלִעֲבֹד אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לְבָבְךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ

וכן הוא בפרשה ראשונה של ק"ש בפרשת אתחנן. בתחילה האדם מקבל על עצמו עול יראת ה' ומלכות שמים באומרו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הוא גם מצד קבלת עול יראת שמים, ורק לאחר מכן יכול לבוא הציויי 'ואהבת את ה' אלקיך וגו'". וכן הוא בפרשה שניה של ק"ש, לאחר

שקבל על עצמו יראת שמים באומרו ויהיה אם שמע תשמעו, לאחר זאת יכול לקבל הציווי של אנכי מצוה אתכם היום לאתבה את ה' אלקיכם. ומובא בספרים הק' שמידת האהבה והיראה הן שתי מידות הנמשכות זו מזו. ומידת היראה היא אמצעי להגיע למידת האהבה. ואשר על כן הסיפא של יראה היא הרישא של אהבה, ויהיה ערך הדברים יראה. והיות האהבה התכלית הנרצית, נאמר בה מצווה. והיות היראה ההדרגה להגיע לאהבה נאמר בה שאלה. מעתה: כאשר האדם מגיע בעצמו ליראת שמים, ממילא רק אז אפשר לצוותו ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבדו בכל לב ונפש. רק התנאי של יראת שמים צריך להתקיים בידי האדם.

והווינו בה, באיזה יראת שמים מדבר הכתוב. שהרי מצאנו שני סוגים של יראת שמים. האחד יראת שמים תתאה, נמוכה של יראת העונש, שהאדם ירא מלעבור עבירה בגלל עונשה, או האם ביראת שמים עליונה של רוממות מדבר הכתוב. יראת שמים כזו באה מתוך התבוננות של האדם במעשה הבריאה. ומתוך התפעלותו ממעשה הבריאה ירא פן יעבור עבירה ויפגע ח"ו כביכול בקדושה העליונה.

ומפרש המהרש"א במסכת ברכות הנ"ל, כי זו היראת שמים אשר תלויה באדם, מתוך התבוננות. לכן זה תלוי בהאדם.

אבל יראת שמים של יראת העונש הנקראת יראה תתאה ובפי המהרש"א נקראת יראה טבעית – עליה אומר המהרש"א שהיא קצת בידי שמים, שמיראו בעונשם של אחרים [ברכות לג:], ובראות האדם שאנשים נענשים נכנסת יראת העונש בלבו. ויוצא איפוא שזו יראת שמים שכן בידי שמים. אבל יראת הרוממות שבאה מתוך התבוננות שכלית, שמתפעל האדם מגודל ההשגחה האלקית על ברואיו, זו יראת שמים שמסורה לאדם. ולא בידי שמים. וכשנרכשת על ידי האדם, ממילא אז אפשר לצוותו על אהבת ה'.

ומעתה: כיון שיראה תתאה [נמוכה] של יראת העונש, בידה להביא לאהבה תתאה של אהבת השכר, זו לא האהבה שמצווה עליה הקב"ה כי אינה בכל לבבכם ובכל נפשכם. אולם אהבת הרוממות שבאה מתוך יראת הרוממות, הבאה מתוך התבוננות במעשה הבריאה, עליה יצווה הקב"ה בכל מקום.

י יז אשר יוכל מחלקי המים. האל הגדול הגבור והנורא. ירושלמי ברכות פרק ז הלכה ג –

הנביאים שהשמיטו ולא החניפו

רבי סימון בשם ר' יהושע בן לוי: למה נקרו אנשי כנסת הגדולה? שהחזירו הגדולה ליושנה. אמר רבי פינחס: משה התקין מטבעה של תפילה "האל הגדול הגבור והנורא". ירמיה אמר: "האל הגדול הגבור" ולא אמר הנורא.⁶ למה אמר הגבור? לזה נאה לקרות גיבור שהוא רואה חורבן ביתו ושוקק.⁷ ולמה לא אמר נורא? אלא שאין נורא אלא בית המקדש, שנאמר: "נורא אלהים ממקדש שיד" (תהלים סח טו).⁸ דניאל אמר: "האל הגדול והנורא" ולא אמר הגיבור – בניו מסורין בקולרין, היכן היא גבורתו? ולמה אמר הנורא? – לזה נאה לקרות נורא, בנוראות שעשה לנו בכבשן האש.⁹

⁶ ראו ירמיהו לב טז-יח לאחר קניית השדה בענתות ערב החורבן: "ואתפלל אל ה' אחרי תתי את ספר המקנה אל ברוך בן נריה לאמר: אהה ארני ה' הגה אתה עשית את השמים ואת הארץ בכחך הגדול ובזרעך הנטויה לא ולא ממך כל דבר: עשה חסד לאלפים ומשלם עון אבות אל חיק בניהם אחריהם האל הגדול הגבור ה' עבאות שמו". ראו דברינו [גאולת השדה בענתות](#).

⁷ "איזהו גיבור - הכובש את יצרו" (מסכת אבות פרק ד משנה א)

⁸ והיות שבית המקדש חרב, פסק גם "נורא אלהים ממקדשך" ולכן לא אמר ירמיהו "הנורא". ראו בראשית רבה טו ז בחלום יעקב: "ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה - מלמד שהראה הקב"ה ליעקב בית המקדש בנוי וחרב ובנוי. זהו שאתה אומר: נורא אלהים ממקדשך".

⁹ ניתן כמובן לדרוש ההפך, בין גיבור לנורא, בין ירמיהו נביא החורבן ודניאל נביא הגלות (והקץ). אלא העיקר הוא שהנביאים לא היססו לשנות מטבע שטבע משה ולהתאים את הדברים לאירועי זמנם ובלבד שלא להחניף ולא לכזב. ראו מסכת מכות כד ע"א: "ארבע גזירות גזר משה רבנו על ישראל. באו ארבעה נביאים וביטלו. משה

וכיון שעמדו אנשי כנסת הגדולה, החזירו הגדולה ליושנה: "האל הגדול הגבור והנורא". ובשר ודם יש בו כח ליתן קצבה לדברים הללו:¹⁰ אמר רבי יצחק בן אלעזר: יודעין הן הנביאים שאלוהן אמיתו ואינן מחניפין לו.¹¹

יא יח ילקוט סופר. וְשַׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם.

וברש"י כתב ומקורו בספרי: אף לאחר שתגלו תהיו מצויינים במצוות, הניחו תפילין עשו מזוזות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו. והוא פלא, הלא יש חיוב קיום מצוות הן בא"י והן בחו"ל. והרה"ק מו"ה הלל מקאלמיי ז"ל פירש, דהלא היה לישראל מודעא על קבלת התורה¹², ובשלמא כשהיו בארץ ישראל, הלא מקרא מלא נאמר וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גֹּיִם וַעֲמַל לְאֲמִים יִירָשׁוּ: בְּעִבּוֹר יִשְׁמְרוּ חֻקֵּי וְתוֹרֹתָיו וַיִּנְעֲרוּ (תהלים קה, מד-מה), אבל כשהלכו לגלות חזרה המודעה למקומה עד שקיבלוהו מחדש בימי אחשורוש, ואותן ע' שנה בבבל לא היה רק משום ציונים, אבל האידינא ח"ו לומר שיש נפקותא לדינא בין בני חו"ל ובין בני א"י, עכ"ד. והנה במקור הדבר בספרי לא נאמר מצוות אלו של תפילין ומזוזה, ויש לומר דכונת הספרי הוא על מצות התלויות בארץ, ועל אלו אמר שצריך לקיים ג"כ בחוץ לארץ ובארצות הסמוכות לארץ, כדי שלא יהיו חדשים כשנחזור לא"י, וכמו אשת המלך צריכה להיות מוכנה תמיד בתכשיטין כי אינה יודעת מתי יבקש המלך להחזירה, כך ישראל צריכה להיות מוכנים תמיד בכל עת ובכל שעה שעומדים לחזור לארץ ישראל, ועל כן צריך לקיים מצות התלויות בארץ שלא יהיו בעיניך כחדשים. שוב ראיתי בליקוטי חבר בן חיים בשם הגר"א שברש"י יש טעות הדפוס, כי הנוסח היה 'ה"ת ע"מ', וכונת הר"ת היא: 'הרימו תרומה עשרו מעשר', והמדפיסים פתחו זה וכתבו 'הניחו תפילין עשו מזוזות', ע"ש. וזה ראיה לפירושי.

א"ה. אחד הדרכים החריפים לתרוץ דברים תמוהים הוא לתלות בפתחה לא-נכונה של ראשי תבות. כאן עלינו לתלות שנשתבש ברש"י. לא ידוע לנו על גרסה ברש"י הרימו תרומה, לא יתכן שרש"י ישאיר ראשי תבות 'ה"ת ע"מ' להבנת הקורא גם אם מתכוון לתפילין ומזוזות וגם אם לתרומות ומעשרות!

גם ידוע שנתלו הרבה בוקי סריקי בדברי הגר"א אשר לא שערום אבותינו, וכן נתלו בו דברים שנאמרו ע"י גדולי ישראל אחרים. הדברים כאן חריפים ואינם נראים נכונים.

כספר 'חומש הגר"א' של הרב דוב אליאך נר"ו מביא חידוש זה 'מפי השמועה', ומציין לו מקורות נוספים. ואומר שנסתמכו על דברי המדרש. איכה רבה (וילנא) פרשה א קראת לי למאנהבי קמחא רמוני (איכה א, יט), רבנן פתרון קריא בנביאי השקר שהיו מאהבין אותי לעבודה זרה

אמר (בסוף התורה): וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב - בא עמוס וביטלה ... משה אמר: "ובגויים ההם לא תרגיע" (דברים כח סה) - בא ירמיה ואמר: "הלוך להרגיעו ישראל" (ירמיהו לא א) וכו'."

¹⁰ וכי בשר ודם (ירמיהו, דניאל ואולי הכוונה גם למשה?) יכול לקצוב (לשקול, להעריך) את מעשיו של הקב"ה ולהחליט איזה תואר ראוי לו (ברגע מסוים) ואיזה לא? כיצד יכלו הנביאים לנהוג חירות כזו בלשונם ולשנות נוסח תפילתם לפי אירועי זמנם?

¹¹ התשובה היא: כן, הם יכולים, כי אין כזב ואין חנופה לפני המקום! העדפנו כאן את נוסח התלמוד ירושלמי, אך כדאי להשוות עם נוסח התלמוד הבבלי במסכת יומא סט ע"ב: "דאמר רבי יהושע בן לוי: למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה - שהחזירו עטרה ליושנה. אתא משה אמר: האל הגדול הגיבור והנורא. אתא ירמיה ואמר: נכרים מקרקרין בהיכלו, איה נוראותיו? לא אמר נורא. אתא דניאל, אמר: נכרים משתעבדים בבנין, איה גבורותיו? לא אמר גיבור. אתו אינהו ואמרו: אדרבה, זו היא גבורת גבורתו שכושב את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים. ואלו הן נוראותיו - שאלמלא מוראו של הקב"ה היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות!". וגם שם שואלים חכמים: "ורבנן היכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דתקין משה?!" והתשובה היא: "אמר רבי אלעזר: מתוך שיודעין בקב"ה שאמיתו הוא, לפיכך לא כיזבו בו". ראו עוד הביטוי: "גדול כוחם של הנביאים שמדמים צורה ליוצרה" (בראשית רבה כז א, קהלת רבה ב ב) על כח הנביאים לתאר את הקב"ה בתיאורי המחשה (כגון מעשה מרכבה). אולי זה ענין אחר ואולי דומה ושייך. ועל כוחם של הנביאים לומר דברים קשים עוד יותר, ראו דברינו [הטיחו דברים כלפי מעלה](#) בפרשת שלח לך.

¹² מודעא - הודעה (בלשוננו הצהרה) בפני עדים או בכתב שהמעשה שעומד לעשות, למשל מכירה או מתנה או נתינת גט לאשתו, הוא באונס ואינו ברצונו. מודעא זו מבטלת את המעשה. רש"י שבת פח א מודעא רבה - פלס יזמינס לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם - יק להם תשובה, שקבלה באונס.

שלהן, חמה רמוני גם המה רמוני לא זוו מתנבאין עלי שקר עד שהגלו אותי ממקומי שנא ויחזו לך משאות שןא ומדוחים (איכה ב, יד), מרחים כתיב, רשב"י פתר קרייה כנביאי האמת שהיו מאהבין אותי להקב"ה חמה רמוני שהיו מרמין בי ואומרים לי הפרישו תרומה ומעשרות וכי יש תרומה ומעשרות כבבל אלא בשביל לאהבני להקב"ה הוא שידמיה אומר חציבי לך צנינים (ירמיהו לא, כ) העייני (13?) במצות שהיו ישראל מצויינין בהם. אמנם מבואר בירושלמי חלה פרק ד הלכה ד אמר רבי יוחנן דכותינו שבגולה היו מפרישין תרומות ומעשרות עד שבאו הרובין ובטלו אותן. מאן אינון הרובין תרגמוניא. עם זאת כאמור הגהה חריפה זו ברש"י אינה נראית נכונה, גם אם ייחוסה לגר"א ז"ל נכון.

יא יט חזון איש. וְלַמִּדְתָּם אַתָּם אֶת בְּיָיֶכֶם לְדַבֵּר בָּס.

נראה דמצות עשה המיוחדת בלימוד בנו אינו אלא מקרא כדמסיק בגמ' ומיהו עדיין האב חייב בחינוך בנו לשמור דרכי ד' שהעיקר בזה לימוד התורה. ואם נתחייב ללמדו אומנות משום דחיותא היא כש"כ תורה שמוצאה מוצא חיים, אלא שבזה אי אפשר להגביל לכל אדם ואיש איש כפי מעלתו במעשים ובטחונו ביוצרו ית', וזה שכתב רמ"ה שחייב ללמדו בעצמו או לשכור לו עדיין אם אפשר לו כמו שכתוב פי ידעתיו למען אשר יענה (בראשית יח, יט), וגו' והכא בסוגין בעיקר מצות עשה של ולמדתם שכופין לכל אדם, ובזה יוצא במקרא. (יו"ד קנב)

הפטרת עקב

הרב גור אריה צור נר"ו.

וְתֹאמַר צִיּוֹן עֲזַבְנִי יְהוָה וְאֲדָנָי שְׂכַחְנִי:

וְהִתְשַׁפַּח אִשָּׁה עֹלָה מֵרַחֵם בֶּן בְּטָנָה גַם אֱלֹהֵי תְשַׁכַּחְנָה וְאֲנֹכִי לֹא אֲשַׁכַּחְדָּ:

מובא באבודרהם על דרך צחות על פי המדרש שיש כאן מעין ויכוח בין הקב"ה ובין כנסת ישראל:

בתחילת הנחמות תקנו לומר [א' דנחמתא]: נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי [ישע' מ, א-כ"ו] כלומר 'שהקב"ה אומר לנביאים נחמו נחמו עמי¹⁴. על זה משיבה כנסת ישראל:

[ב' דנחמתא]: וְתֹאמַר צִיּוֹן עֲזַבְנִי יְהוָה וְאֲדָנָי שְׂכַחְנִי: כלומר 'איני מתפייסת! נוכביכול אומרת: אינני מתנחמת מפני הנביאים אלא מומדן וכן היא אומרת:

[ג' דנחמתא]: עֲנִיָּה סַעְרָה לֹא נַחֲמָה [נ"ד - י"א - ג"ה ה'] וכן חוזרים הנביאים ואומרים לקב"ה: הנה כנסת ישראל עדיין לא נתפייסה בתנחומין שלנו!

על זה חוזר הקב"ה ואומר:

[ד' דנחמתא] אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִנְחַמְכֶם (נאיב - נביב), ומשעדיין אינה מתנחמת חוזר הקב"ה ואומר בנחמה נוספת:

[ה' דנחמתא] רָנִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה פְּעָחִי רָנָה וְצַהֲלִי לֹא חָלָה פִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְּעוֹלָה אָמַר יְהוָה: [ג' - א-], ומשעדיין אינה מתנחמת חוזר הקב"ה ואומר בנחמה נוספת:

[ו' דנחמתא]: קִנְמִי אֲוִרִי פִּי בָּא אֲוִרְךָ וּבְכֹבֹד ה' עָלֶיךָ זָרַח [ס, א-כב] כאן נאותה כנסת ישראל להתנחם, שהרי אין כאן רק הבטחות אלא שינת ה' בפועל שנאמר וּבְכֹבֹד ה' עָלֶיךָ זָרַח, ומנוקד בלשון עבר, כאומר: זָרַח כבר! ועל זה משיבה כנסת ישראל ואומרת:

[ז' דנחמתא] שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ בִּיהוָה תִּגַּל נַפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי פִי חֲלִבִּישֵׁנִי בְּגִדֵי יֵשַׁע מְעִיל צְדָקָה יַעֲטֵנִי פָחָתוֹ יִכְתֹּב פֶּאֶר וּכְפָלָה תַעֲרֶה כְּלִיתָ. [ס"א, י - סג, ט]

כלומר: עתה יש לי לשוב ולשמוח תגל נפשי באלקי כי [כבר] חלבישני בגדי ישע וגומו.

¹³ אולי הציני בהשמטת הטי"ת של התפעל (נתפעל בלשון חז"ל), או הציני בניין נפעל (פחות מסתבר).

¹⁴ א"ה. מהתרגום ורוב המפרשים זו פנייה לנביאים לנחם את העם, נחמו - נחמו את עמי: בפירוש ר' יוסף כספי - התנחמו, במובן הנחמו אתם עמי.

וַיִּרְאֵה לְמַעֲיִין כִּי גַם בְּפִרְשֵׁתָנוּ [עקב] בַּהֲפֹטֶרָה שֶׁל ב' דְּנַחֲמָתָא וְהָאֵמֵר צִיּוֹן עֲזָבָנִי ה' וְאֵדְרִי שְׁכָנִי [ישע' מט,יא] כְּלוֹמ' אֵינִי מוֹתִיִּיסֵת, גַּם כֵּן יֵשׁ כְּבִיכּוֹל וְיִכּוּחַ בְּתוֹךְ יִכּוּחַ, כִּפִּי שֶׁהֵבִיֵּאָה הַגְּמֵרָא בְּמִסְכַּת בְּרֻכּוֹת לִב:

וְהָאֵמֵר צִיּוֹן עֲזָבָנִי ה' וְה' שְׁכָנִי שׁוֹאֵלֶת הַגְּמ' מְדוּעַ נִכְפַּל הַפְּסוּק, הֲרִי הֵיִינוּ עֲזוּבָה הֵיִינוּ שְׁכוּחָה, אִמֹר רִישׁ לְקִישׁ אִמֹרָה כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקַּב"ה: רַב־ש"ע אִדָּם נוֹשֵׂא אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ רֵאשׁוֹנָה זֹכֵר מַעֲשֵׂה הַרֵאשׁוֹנָה, [אבל] אֵתָה עֲזוּבָתִי וְשְׁכַחְתִּנִּי!

אִמֹר לֵה הַקַּב"ה: בְּתִי י"ב מִזְלוֹת בְּרֵאֲתִי בְּרֻקִיעַ וְעַל כָּל מִזֵּל וּמִזֵּל בְּרֵאֲתִי לֹו שְׁלֹשִׁים חֵיל וְעַל כָּל חֵיל וְחֵיל בְּרֵאֲתִי לֹו שְׁלֹשִׁים לְגִיּוֹן וְעַל כָּל לְגִיּוֹן וּלְגִיּוֹן בְּרֵאֲתִי לֹו שְׁלֹשִׁים רֵהֲטוֹן וְעַל כָּל רֵהֲטוֹן וְרֵהֲטוֹן בְּרֵאֲתִי לֹו שְׁלֹשִׁים קֵרְטוֹן וְעַל כָּל קֵרְטוֹן וּקֵרְטוֹן בְּרֵאֲתִי לֹו שְׁלֹשִׁים גַּסְטֵרָא וְעַל כָּל גַּסְטֵרָא וּגַסְטֵרָא תְּלִיתִי בֹו שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשֹׁשִׁים וְחִמְשָׁה אֲלֵפִי רַבּוּא כּוֹכְבִים כְּנֶגֶד יְמוֹת הַחֲמָה וְכוֹלֵן לֹא בְּרֵאֲתִי אֲלֵא בְּשִׁבִילֶךָ וְאֵת אִוְמֵרֵת עֲזוּבָתִי וְשְׁכַחְתִּנִּי? הֲתִשְׁכַּח אִשָּׁה עוֹלָה? [ולפי הפשט הַתִּשְׁכַּח אִשָּׁה אֵת תִּינּוּקָה, וְעַל פִּי הַדְּרַשׁ נִדְרַשׁ עוֹלָה לְקִרְבָּנוֹת עוֹלָה] אִמֹר הַקַּב"ה כְּלוֹם אִשְׁכַּח עוֹלוֹת אֵילִים וּפְטֵרֵי רַחֲמִים שֶׁהִקְרַבְתָּ לִפְנֵי בְּמִדְבַר?

אִמֹרָה לִפְנֵינוּ: רַב־ש"ע הוֹאִיל וְאִין שְׁכַחָה לִפְנֵי כִסָּא כְּבוֹדֶךָ שְׁמָא לֹא תִשְׁכַּח לִי מַעֲשֵׂה הָעֵגְלָה? אִמֹר לֵה הַקַּב"ה: גַּם אֱלֹהִים תִּשְׁכַּחְנָה!

אִמֹרָה לִפְנֵינוּ רַב־ש"ע הוֹאִיל וְיֵשׁ שְׁכַחָה לִפְנֵי כִסָּא כְּבוֹדֶךָ שְׁמָא תִשְׁכַּח לִי מַעֲשֵׂה סִינִי? [שְׁאִמֵּרְתִּי נַעֲשֵׂה וְנִשְׁמַע וְקִיבַלְתִּי עֶשְׂרֵת הַדְּבָרִים] אִמֹר לֵה הַקַּב"ה: וְאֵנִי לֹא אִשְׁכַּחְדָּי! וְהֵיִינוּ דֹא"ר אֲלַעְזֹר א"ר אִוְשַׁעִיָּא מֵאִי דְכָתִיב גַּם אֱלֹהִים תִּשְׁכַּחְנָה זֶה מַעֲשֵׂה הָעֵגְלָה, וְאֵנִי לֹא אִשְׁכַּחְדָּי זֶה מַעֲשֵׂה סִינִי.

וּמִמִּתִּיק כֵּן רַש"י בְּפִירוּשׁוֹ: אֱלֹהִים תִּשְׁכַּחְנָה שְׁאִמֵּרְוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל. וְאֵנִי לֹא אִשְׁכַּחְדָּי מֵהַ שְׁקִבַּלְתָּ עֲלֶיךָ בְּאִמֵּרֵי אֵנִי ה' אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (שְׁמוֹת כ, ב).

עַד כֵּן דְּבַרֵי הַגְּמֵרָא.

וּלְפִי זֶה יֵשׁ לְבֹאֵר מְדוּעַ לְפִי הַמְדַרְשׁ שֶׁהֵבִיא אֲבוּדְרָהָם נַחֲשֵׁב לֵה כֵּאִילוֹ לֹא מִקְבַּלְתָּ תְּנַחֲוּמִים כָּל הַחֲמִשׁ דְּנַחֲמָתָא עַד שֶׁנִּאֵמֵר לֵה בְּשֵׁשׁ דְּנַחֲמָתָא קוּמֵי אִוְרֵי כִּי בֹא אִוְרֵךְ וְאִז קִבְּלָה תְּנַחֲוּמִים הָאִמֵּרִים בְּשֵׁבַע דְּנַחֲמָתָא בְּאִוְמֵרָה שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ בֵּה'. וְהֲרִי כְּבֵר נִאֵמֵר לֵה עַל יְדֵי הַקַּב"ה ב-ב' דְּנַחֲמָתָא, בַּהֲפֹטֶרֶתֵנוּ: וְאֵנִי לֹא אִשְׁכַּחְדָּי.

וְלַעֲוֹמְקוֹן שֶׁל מִקְרָא יֵשׁ לֹוֹמֵר כִּהְעֵרָה לְעִיל, שְׁאִין הִיא מִתְּנַחֲמָת בְּנִיחֻוּמִים שֶׁל "לְעֵתִיד לְבֹוֹא", כְּגוֹן אֲלוֹ שְׁבַחֲמֵשׁ הַהֲפֹטֶרוֹת שֶׁל הַנַּחֲמָתָא, עַד שֶׁתִּשְׁמַע בְּפִיָּה מִפִּי הַקַּב"ה שְׁכַבֵּר נִגְאָלָה, כְּגוֹן ו' דְּנַחֲמָתָא בֵּה אִוְמֵר לֵה הַקַּב"ה: קוּמֵי אִוְרֵי כִּי בֹא אִוְרֵךְ וְכְבוֹד יְהוָה עָלֶיךָ זָרַח. וְכַדְלַעִיל, וְהֲרִי כְבוֹד יְהוָה עָלֶיךָ זָרַח, וְכַהֲעֵרְתָנוּ שֵׁם שְׁכַבֵּר זָרַח.

אוֹ אִז בַּהֲתַנַּחֲמָה הִיא פּוֹתַחַת וְאִוְמֵרֵת: [פס' י] עֲבָרוּ עֲבָרוּ בְּשַׁעֲרֵים פְּנֵי דְרֵךְ הָעָם סִלּוֹ סִלּוֹ: הַמְּסִלָּה סִּקְלוּ מֵאֲבָן חֲרִימוֹ גִּס עַל הָעַמִּים: [יא] הִנֵּה יְהוָה הַשְּׁמִיעַ אֶל קוֹצֵה הָאֶרֶץ אִמֵּר לִבְתָּ צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בֹּא הִנֵּה שְׁכָרוּ אֵתָו וּפְעַלְתוּ לִפְנֵינוּ: [יב] וְקִרְאוּ לְהֵם עִם הַקֹּדֶשׁ גְּאֹוִלֵי ה' וְלֵךְ יִקְרָא דְרוֹשָׁה עִיר לֹא נַעֲזָבָה.

וְכַדְמִסִּימָת הַפְּטֵרֵת הַשְּׁבַע דְּנַחֲמָתָא: חֲסִדֵי יְהוָה אֲזִכִּיר תְּהִלַּת יְהוָה כְּעַל כָּל אֲשֶׁר נִמְלָנוּ ה' וְרַב טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִמְלָם בְּרַחֲמֵינוּ וְכָרִב חֲסִדֵינוּ: [יג] וְיִאֵמֵר אִךְ עַמִּי הִמָּה בְּנִים לֹא יִשְׁקָרוּ וְיִהְיִי לְהֵם לְמוֹשִׁיעַ: [יד] בְּכָל צָרָתָם (לֹא) לֹו צָר וּמִלֵּאךְ פְּנִיּוֹ הוֹשִׁיעֵם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ הוּא גְּאֹוִלֵם וְנִשְׁאֵם כָּל יְמֵי עוֹלָם. וְהֲרִי כְּבֵר נִטְלָם וְנִשְׁאֵם כָּל יְמֵי עוֹלָם. וּבִינְתִיִים, עַד הַשְּׁבַע דְּנַחֲמָתָא יֵשׁ לְעַבּוֹר כְּמָה שְׁלִבִים שֶׁל נַחֲמָה, הַמִּתְעַצְמִים וְהוֹלְכִים מִנַּחֲמָה לְנַחֲמָה, עַד אֲשֶׁר גְּאֹוִלֵם, נִטְלָם וְנִשְׁאֵם, כָּל יְמֵי עוֹלָם.

ועל דרך המוסר והאמונה וההשגחה יש לומר, כשם שבג' פורענותא הפורענות הולכת ומתעצמת, כן גם בנחמות, ואף יותר מכך שכן מידה טובה גדולה ממידת פורענות והנחמות שכנגדן הולכות ומתעצמות נצח נצחים שנאמר **כָּל יְמֵי עוֹלָם. ולעומקו של מקרא ועל דרך הסוד יש לומר דג' פורענויות ושבע נחמות הן כנגד עשר ספירות הקדושות. שהן השתלשלות ההשגחה עלינו לטובה, וגילוי אלוקות של השגחת ה'. וכפי שראה ר' עקיבא את אור הגאולה מתוך החורבן, כן השפע שיורד מלמעלה דרך שבע הספירות הק' של חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות שפע זה הוא מיסוד ג' ספירות עליונות כתר חכמה ובינה, או בחשבון אחר חכמה בינה ודעת, שהן כנגד ג' דפורענותא. שיש בהם תערובת של דין ורחמים וכפי שהיה בזמן החורבן. ומשם שפע חסדים של נחמות, שגם בהן יש תערובת של דין ורחמים, כי כן יסד הקב"ה בבריאת העולם שיהיה העולם מיוסד על רחמים בדין, ובזה יומתק מדוע מסרבת כנסת ישראל לקבל התנחומים עד הנחמה השביעית שהיא כביכול בתחתית סולם העשר ספירות, והיא כנגד המלכות אשר אוצרת בחובה כל ההנהגות השמימיות והארציות כאחד, ואת הטוב והמוטב את החסד והרחמים מצד אחד והדין והמשפט מן הצד השני, וכן את הספירות המאחדות ביניהם כגון התפארת והיסוד עד המלכות. אשר דרכן, דרך העשר ספירות של הנהגת ה' בעולם, מושפע שפע החסד של הקב"ה יבוא ויגאלנו בב"א.**

א"ה. ידידנו נר"ו הניף עוד את ידו להסביר באריכות את הקשר בין עשר הספירות לעשר ההפטרות, הרוצה יפנה אליי או ישירות לרב leshem895@gmail.com

תָּן לְחֶכְמָם וְיַחֲכֵם עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: info@maanelashon.org

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ☺